

УДК 347.615:347.135.224

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-4-419-427

Максим САЛАЙ[©]
магістр права, аспірант
(Академія Державної пенітенціарної
служби, м. Чернігів, Україна)

ПОРІВНЯЛЬНІ АСПЕКТИ СТЯГНЕННЯ БЕЗСПІРНОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ В НОТАРІАЛЬНОМУ ТА СУДОВОМУ ПОРЯДКАХ

Досліджено особливості нотаріального провадження з вчинення виконавчого напису та судового наказного провадження. З'ясовано підстави та умови, процедура, правові наслідки видачі виконавчого напису нотаріуса та судового наказу, а також надано порівняльну характеристику таким правозастосовним актам.

Встановлено, що нотаріальне та наказне провадження мають спрощений та документальний характер, здійснюються на підставі доказів, поданих лише однією стороною – стягувачем. У зв'язку з цим права боржника є обмеженими. При цьому в цивільному процесі встановлені важелі зрівняння прав боржника у вигляді заяви про скасування судового наказу, тоді як у нотаріальному процесі аналогічний механізм відсутній.

Надано авторське бачення спільних та відмінних ознак виконавчого напису нотаріуса та судового наказу.

Ключові слова: стягнення заборгованості, безспірність заборгованості, нотаріальне провадження, виконавчий напис, наказне провадження, судовий наказ.

Постановка проблеми. Схожі за своєю правовою суттю та юридичною метою нотаріальне провадження з вчинення виконавчого напису та наказне провадження мають відмінний вплив на сторони таких проваджень. Це, насамперед, виявляється у різних правових наслідках вчиненого виконавчого напису та виданого судового наказу, а також у різному правовому статусі боржника, який у цивільному судочинстві має більший обсяг правомочності для захисту своїх суб'єктивних прав та інтересів, ніж у нотаріальному процесі. До того ж порядок оскарження виконавчого напису та судового має суттєві відмінності. Тому дослідження цих юридичних явищ в їх порівнянні дасть змогу запропонувати шляхи удосконалення процедури вчинення нотаріусом виконавчого напису на борговому документі.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Проблематика нотаріального провадження з вчинення виконавчого напису та судового наказного провадження неодноразово досліджувалась широким колом науковців. Серед таких вчених треба виділити Т. Андрущенко, В. Баранкова, Н. Безсмертна, М. Вербицька, Ю. Желіховська, В. Комаров, А. Серветник, В. Тертишников, С. Фурса тощо.

Мета статті: дослідити проблемні питання нотаріальної та судової процедури стягнення безспірної заборгованості, здійснити порівняльний аналіз сутності цих проваджень і виокремити спільні та відмінні процесуальні аспекти. За результатами виконаного дослідження надати обґрунтовані пропозиції удосконалення чинної процедури вчинення виконавчого напису.

Виклад основного матеріалу. За загальним правилом цивільне судочинство покликане вирішувати спір між сторонами, встановлювати належний їм обсяг прав та обов'язків. Для вирішення цього завдання суд розглядає справи в порядку загального чи спрощеного позовного провадження. Водночас Цивільним процесуальним кодексом України передбачена можливість захисту судом цивільних прав та інтересів не лише шляхом вирішення спору про право, а й в тих випадках, коли спір відсутній, тобто в порядку наказного провадження. Саме безспірність вимог, за якими видається судовий наказ, є основною відмінною рисою наказного провадження [4].

Сутність нотаріального провадження полягає в тому, що воно має безспірний

© М. Салай, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-8356-436X>

maximalsalay@gmail.com

характер. Тобто ця процедура відбувається не у зв'язку з виникненням спору про право та його безпосереднім захистом, а для попередження, недопущення виникнення такого спору. Тому нерідко нотаріат називають органом превентивного правосуддя, що й не дивно, через наявність спільних рис між судовою та нотаріальною діяльністю. Особливо така спільність виявляється у нотаріальному провадженні з вчинення виконавчих написів та наказному провадженні, які, на думку С. Я. Фурси, є аналогічними за своєю суттю [12, с. 70].

Про спільність судового наказу та виконавчого напису також може свідчити історія їх походження. Вперше термін «судовий наказ» використаний у ЦПК УРСР 1924 року, положення якого регламентували умови та процедуру його видачі. Передбачалось, що такий правозастосовний акт буде видаватися для найпростіших справ, що ґрунтуються на зафіксованих документах та тих, що не підлягають оспорюванню, зокрема опротестованих векселях, нотаріально посвідчених актах, угодах щодо розміру утримання дітям та другому з подружжя, документах, що встановлюють термінування з боку боржників або їх поручителів позик, отриманих від кредитних товариств, розрахункових книжках на заробітну плату тощо. Згодом кількість документів, за якими видавали судові накази, істотно зменшилася. Цивільний процесуальний кодекс УРСР 1964 року взагалі не згадував судовий наказ, однак з аналізу законодавства того часу можна зробити висновок, що справи такого характеру відійшли до компетенції нотаріату. Наприклад, стягнення заборгованості за нотаріально посвідченими договорами, за кредитними та госпрозрахунковими відносинами, за квартирну плату та комунальні послуги, по несплаченій заробітній платі, по чергових платежах з батьків на утримання дітей в дитячих закладах та інше здійснювалось на підставі виконавчих написів нотаріусів [5, с. 23–26; 16; 24; 25, с. 61–62].

На сьогодні перелік підстав, за якими вчиняються виконавчі написи та видаються судові накази, чітко визначений законодавством. Такі підстави характеризуються безспірністю вимог стягувача (заявника) до боржника, яка, на думку багатьох науковців, є основною спільною рисою виконавчого напису нотаріуса та судового наказу [6; 19; 21, с. 87]. Ми цілком підтримуємо таку позицію та вважаємо її основоположною в здійсненні подальшого порівняння наказного та нотаріального провадження.

У доктрині наказне провадження розглядається як безспірний, окремих, самостійний та спрощений вид цивільного судочинства, де заявник доводить судові документальними доказами право вимоги до боржника, який не виконує зобов'язань з договору чи за законом, та має на меті оперативне визнання цивільних прав і обов'язків стягувача [5, с. 40–49; 24]. При цьому безспірність у наказному провадженні лише презюмується до того моменту, поки боржник не звернеться до суду із заявою про скасування судового наказу [5, с. 13].

М. Вербицька вказує, що деякі автори не вважають наказне провадження судочинством, оскільки відсутні цивільна справа, судовий розгляд, дослідження доказів, участь осіб у розгляді такої справи та судові рішення. Проте ця позиція не є зовсім логічною, оскільки наявна справа за вимогою заявника до боржника, яка, до речі, згідно з ч. 2 ст. 161 ЦПК України, на вибір особи може розглядатися й у спрощеному позовному провадженні. У наказному провадженні наявні такі стадії, як відкриття провадження (прийняття судом заяви про видачу судового наказу), видача судового наказу, скасування судового наказу та його виконання. Також існують сторони – заявник (стягувач) та боржник. Хоча судовий розгляд спрощений, але він все таки наявний, адже суддя досліджує заяву про видачу судового наказу та додані до неї документи, які є фактичними доказами в справі. У разі відсутності підстав для відмови у видачі судового наказу, суддя видає судовий наказ, який відповідно до ст. 258 ЦПК України є різновидом судового рішення [5, с. 35–36, 49].

Вимоги, за якими може бути видано судовий наказ, визначені у статті 161 ЦПК України. Їх умовно можна поділити на декілька груп. До першої належать вимоги про стягнення заборгованості за договірними відносинами – це заборгованість за спожиті житлово-комунальні послуги, електронні комунікаційні послуги, послуги телебачення та радіомовлення, а також заборгованість за іншими, відмінними від цих договорами, які укладені у письмовій формі та за якими сума вимоги не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Другу групу складають вимоги про стягнення аліментів у визначеній частині від заробітку (доходу) платника аліментів або у твердій грошовій сумі, якщо ці вимоги не пов'язані із встановленням чи оспорюванням батьківства (материнства) та необхідністю залучення інших заінтересованих осіб. До

останньої групи належать інші вимоги: стягнення нарахованої, але не виплаченої працівникові суми заробітної плати та середнього заробітку за час затримки розрахунку; компенсація витрат на проведення розшуку відповідача, боржника, дитини або транспортних засобів боржника; повернення вартості товару неналежної якості, якщо є рішення суду, яке набрало законної сили, про встановлення факту продажу товару неналежної якості, ухвалене на користь невизначеного кола споживачів [27].

З аналізу положень розділу II ЦПК України випливає, що заява про видачу судового наказу, подана за загальними правилами підсудності та відповідно до вимог ст. 163 ЦПК України, розглядається судом протягом п'яти днів з дня її надходження або отримання інформації про зареєстроване у встановленому законом порядку місце проживання (перебування) фізичної особи-боржника. За результатами такого розгляду, який проводиться без судового засідання та повідомлення сторін, суд видає судовий наказ, зміст якого визначений статтею 168 ЦПК України, або постановляє ухвалу про відмову у видачі судового наказу. Копія судового наказу не пізніше наступного дня після видачі надсилається боржнику разом з копією заяви стягувача про видачу судового наказу та доданими до неї документами [27].

Характерним у наказному провадженні є те, що ухвала про відмову у видачі судового наказу може бути оскаржена в апеляційному порядку, тоді як сам судовий наказ не підлягає такому оскарженню (ч. 2 ст. 167, п. 1 ч. 1 ст. 353 ЦПК України). Проте законодавець передбачив іншу процедуру оскарження судового наказу в разі незгоди боржника з ним: подання заяви про скасування судового наказу до того ж суду, який його видав (крім видачі судового наказу про стягнення аліментів – у такому випадку передбачена лише можливість його перегляду за нововиявленими обставинами або подання боржником позову до стягувача про зменшення аліментів).

Щодо цього в науковій літературі є думка, що такий порядок оскарження судового наказу є відступом від принципу незмінності ухваленого рішення, який не дозволяє суду скасовувати чи змінювати своє рішення. Однак ми згодні з М. Вербіцькою та Є. Фурсою, які зазначають, що такий виняток є об'єктивно необхідним та справедливим, слугує гарантією захисту прав боржника від зловживань зі сторони стягувача, а також зумовлений самою природою наказного провадження, його спрощеним порядком [5, с. 168-169; 26, т. 1, с. 364].

Для набрання судовим наказом законної сили мають бути дотримані дві передумови: протягом п'ятнадцяти днів з дня вручення копії судового наказу з доданими до неї документами боржником не подана заява про скасування судового наказу (ч. 1 ст. 170 ЦПК України); ненадходження до суду від боржника заяви про скасування судового наказу протягом п'яти днів після закінчення п'ятнадцятиденного строку на її подання, крім випадків видачі судового наказу про стягнення аліментів, коли судовий наказ набирає законної сили в день його видачі (ч. 1 ст. 172 ЦПК України).

Після цього судовий наказ набирає законної сили та протягом п'яти днів його копія надсилається стягувачу. Отже, можна констатувати, що загальний строк набрання судовим наказом законної сили становить двадцять днів з дня вручення його боржнику. Встановлення саме такого строку є механізмом забезпечення рівноваги прав стягувача та боржника, оскільки права останнього в наказному провадженні значно звужені. Боржник має достатньо часу надати обґрунтовані заперечення щодо судового наказу та докази до вступу сторін у якісно нові правовідносини з примусового його виконання.

Особливість судового наказу полягає в його подвійності: з одного боку, він є судовим рішенням, а з іншого – виконавчим документом. Така подвійна його природа є винятком із загального правила та зумовлена необхідністю захисту безспірних прав стягувача в спрощеному порядку на підставі безспірних доказів [28].

Щодо нотаріального провадження, то, як і в наказному провадженні, обов'язковою вимогою вчинення виконавчого напису є вичерпний перелік вимог, за якими може бути вчинена ця нотаріальна дія. Нотаріус має перевірити відповідність заборгованості, щодо якої необхідно вчинити виконавчий напис, Переліку документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів [6]. Відповідно до цього, вчинення виконавчих написів можливе в таких випадках: стягнення заборгованості за нотаріально посвідченими договорами; стягнення заборгованості, що впливає з відносин, пов'язаних з авторським правом; стягнення заборгованості з батьків або осіб, що їх замінюють, за утримання дітей у закладах освіти; стягнення заборгованості з батьків або осіб, що їх замінюють, за утримання дітей і підлітків в

загальноосвітніх школах і професійно-технічних училищах соціальної реабілітації; стягнення за диспашею; стягнення заборгованості з військовослужбовців, звільнених з військової служби, і військовозобов'язаних після закінчення зборів; повернення об'єкта лізингу; стягнення заборгованості з орендної плати за користування державним та комунальним майном; стягнення заборгованості за векселями, опротестованими нотаріусами в установленому законом порядку; стягнення заборгованості за аграрними розписками; стягнення заборгованості з виплати дивідендів [15].

У науково-юридичній літературі поняття «виконавчий напис» визначається як розпорядження нотаріуса про стягнення з боржника належної стягувачеві певної грошової суми або витребування майна [8, с. 211]; підтвердження нотаріальним органом наявності заборгованості між боржником і стягувачем та розпорядження про примусове стягнення з боржника цієї заборгованості, вчинене на документах, які підтверджують безспірні зобов'язання останнього [2; 7; 11, с. 260; 18, с. 238].

Деякі вчені зазначають, що безпосередньою метою вчинення виконавчого напису є надання документам виконавчої сили [10; 20]. Однак важко погодитись з такою думкою, оскільки стягувач, звертаючись до нотаріуса за вчиненням виконавчого напису, насамперед бажає захистити своє суб'єктивне цивільне право шляхом звернення безспірної заборгованості від боржника. На нашу думку, надання документам виконавчої сили є наслідком реалізації особою такого права, але жодним чином не метою такої нотаріальної дії. У зв'язку з чим можна стверджувати про спільність правової мети виконавчого напису та судового наказу – захист цивільних прав та інтересів у безспірних правовідносинах.

За С. Фурсою, вчинення виконавчого напису належить до одноетапних нотаріальних проваджень і в своєму розвитку проходить такі стадії: відкриття нотаріального провадження, що містить подання стягувачем заяви; підготовка до вчинення, що становить перевірку документів та інших умов вчинення виконавчого напису; вчинення виконавчого напису [22]. Погоджуючись із цими стадіями, вважаємо за необхідне також доповнити дане нотаріальне провадження такою факультативною стадією, як оскарження виконавчого напису.

Аналогічно наказному провадженню, нотаріальне провадження з вчинення виконавчого напису розпочинається з моменту звернення заявника (стягувача) до нотаріуса із заявою та відповідними документами, що підтверджують безспірність заборгованості або іншої відповідальності. Хоча відмінним від судового наказу є те, що виконавчий напис вчиняється незалежно від місцезнаходження стягувача чи боржника або місця виконання вимоги, у зв'язку з цим заява може бути подана до будь-якого нотаріуса. Водночас недотримання правил підсудності під час подання заяви про видачу судового наказу або неможливість з'ясування місця реєстрації (місця проживання) боржника-фізичної особи є підставою для відмови у його видачі.

Процедура доказування в нотаріальному провадженні схожа з доказуванням у наказному провадженні та здійснюється шляхом перевірки й оцінки нотаріусом поданих документів-доказів. Якщо вони підтверджують безспірність заборгованості та за умови, що з дня виникнення права вимоги минуло не більше трьох років, нотаріус вчиняє виконавчий напис. Зміст виданого виконавчого напису повинен відповідати ст. 89 Закону України «Про нотаріат» [17].

Ця нотаріальна дія вчиняється без участі сторін на підставі поданих лише стягувачем доказів. За деякими видами стягнень також необхідно надати документи на підтвердження повідомлення боржника про необхідність погашення заборгованості. Ю. Нікітін зазначає, що таке попередження має на меті спонукати боржника до добровільного погашення заборгованості, а також запобігти примусовому виконанню за відсутності в добросовісного боржника намірів ухилитися від виконання зобов'язання [11, с. 263].

Однак слід зазначити, що після отримання повідомлення, у випадку незгоди боржника із заборгованістю не передбачена можливість звернення до нотаріуса за відмовою у вчиненні нотаріальної дії або зупиненням для подання аргументів та доказів проти. По суті, таке повідомлення має формальний характер і часто стягувачами ігнорується, а недобросовісними нотаріусами не перевіряється.

У випадках, визначених ст. 49 Закону України «Про нотаріат» та пп. 1.3 глави 16 Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, нотаріус відмовляє у вчиненні виконавчого напису, про що виносить постанову [13; 17]. Також у разі неподання всіх необхідних документів для вчинення виконавчого напису нотаріус, відповідно до ст. 46

Закону України «Про нотаріат», може зупинити нотаріальну дію та витребувати такі документи, тоді як відповідні повноваження суду в наказному провадженні не передбачені.

Особливою ознакою виконавчого напису, як і судового наказу, є те, що він одночасно є виконавчим документом. У зв'язку з цією рисою виконавчого напису Л. Баранова пропонує розглядати його як явище, що має подвійну правову природу: по-перше, це вид нотаріальної дії, а по-друге, – виконавчий документ [29, с. 209].

Із системного аналізу положень розділу II Цивільного процесуального кодексу України, глави 14 Закону України «Про нотаріат» та глави 16 Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України можна зробити висновок, що з моменту звернення із заявою про видачу судового наказу чи вчинення виконавчого напису до винесення таких актів судова та нотаріальна діяльність є доволі схожими. Водночас після видачі судового наказу та вчинення виконавчого напису розпочинаються суттєві відмінності між ними.

Зокрема, нормами нотаріального процесуального законодавства не передбачена необхідність повідомлення боржника про вчинення виконавчого напису. Як вже зазначалось, докази подаються лише однією стороною – стягувачем, а заперечення проти виконавчого напису взагалі не можуть бути розглянуті, оскільки такі дії виходять за межі компетенції нотаріусів та можуть суперечити принципу безспірності нотаріального процесу [12, с. 72].

Це положення нам видається не цілком логічним через те, що ставить боржника та стягувача за виконавчим написом у нерівне становище порівняно з боржником та стягувачем у судовому наказі. У наказному провадженні боржник не лише повідомляється про виданий судовий наказ та отримує докази, які слугували підставою для його видачі, а й має можливість надати свої заперечення, поки судовий наказ не набере законної сили. З цього виокремлюється й інша відмінна ознака: виконавчий напис набирає законної сили відразу та може бути пред'явлений для примусового виконання, тоді як для набрання судовим наказом законної сили має сплинути деякий час.

Вищезазначене дозволяє констатувати, що боржник позбавлений можливості бути повідомленим про підготовку до вчинення виконавчого напису та надати пояснення щодо заборгованості, не бере участі в цій нотаріальній дії, хоча її результат безпосередньо впливає на його інтереси, права та обов'язки. На практиці боржник дізнається про виконавчий напис, коли вже відкрито виконавче провадження та відбувається примусове стягнення, що покладає на нього додаткові обтяження. Щодо цього деякі автори вказують, що безспірність вимоги повинна бути визнаною боржником, у зв'язку з чим необхідно передбачити строк, протягом якого боржник має право на подання заперечень проти вчиненого виконавчого напису [3].

З одного боку, визначення такого строку буде нівелювати саму суть нотаріальної діяльності як діяльності у сфері безспірної юрисдикції, оскільки подання заперечень боржником може свідчити про наявність потенційного спору про право. Але, з іншого боку, відсутність заперечень проти виконавчого напису протягом встановленого строку додатково підтверджуватиме безспірність заборгованості та правомірність вимог стягувача до боржника, оскільки можна буде презюмувати, що останній їх визнає. Також встановлення відповідного строку слугуватиме захистом прав та законних інтересів боржника для того, щоб його юридична необізнаність не могла бути використана йому на шкоду, що є одним з принципів нотаріальної діяльності (абзац 3 статті 5 Закону України «Про нотаріат»).

Ще однією відмінною рисою є процедура оскарження судового наказу та виконавчого напису в разі незгоди боржника з ними. Як вже було з'ясовано, механізмом оскарження судового наказу є подання заяви про його скасування. У разі дотримання встановлених статтею 170 ЦПК України вимог до її подання та відсутності підстав для повернення, судовий наказ підлягає скасуванню. За виконавчим написом боржник має подати позовну заяву про визнання виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню, та доводити у судовому порядку його незаконність. Такі положення законодавства дають підстави зробити висновок, що судовий наказ скасовується майже автоматично у випадку подання заяви, а за виконавчим написом боржник несе тягар доказування неправомірності його вчинення.

Під час розгляду цього питання треба звернути увагу на те, що прямої вказівки про можливість оскарження виконавчого напису в судовому порядку в законодавстві немає. Лише загальні положення, викладені у ст. 50 Закону України «Про нотаріат»,

свідчать про можливість оскарження будь-якої нотаріальної дії до суду. Враховуючи, що оскарження виконавчого напису може бути додатковою (необов'язковою) стадією нотаріального провадження, доцільним буде доповнити главу 14 Закону України «Про нотаріат» відповідною нормою.

Висновки. Отже, виконавчий напис нотаріуса та судовий наказ як правозастосовні акти, видані за результатами розгляду справ про стягнення безспірної заборгованості, мають багато спільних рис, що дозволяє стверджувати про їх спільну направленість у системі юридичних засобів, призначених для захисту цивільних прав. Водночас відмінні ознаки між ними мають суттєвий характер для забезпечення реалізації права на захист, оскільки формують різний правовий статус боржника в нотаріальному провадженні з вчинення виконавчого напису та судовому наказному провадженні.

За результатами виконаного дослідження пропонуємо виділяти такі спільні ознаки нотаріального провадження з вчинення виконавчого напису нотаріуса та наказного провадження:

1. *Здійснюються у сфері безспірної юрисдикції.* При цьому безспірність має попередній характер, вона презюмується до моменту встановлення протилежного.

2. *Спрямовані на досягнення однакової юридичної мети: захисту цивільних прав та інтересів стягувача у безспірних правовідносинах.*

3. *Здійснюються компетентними органами.* Суддя та нотаріус на підставі поданих доказів встановлюють наявність чи відсутність безспірної заборгованості.

4. *Здійснюються у відповідній процесуальній формі.* Процедури вчинення виконавчого напису та видачі судового наказу мають спрощений та документальний характер.

5. *Мають однаковий суб'єктний склад.* Уповноважена посадова особа – суддя чи нотаріус, сторони – стягувач (заявник) та боржник.

6. *Вичерпні підстави для вчинення виконавчого напису та видачі судового наказу.* Такі підстави визначені законодавчо та не можуть бути розширені сторонами.

7. *Результат такої діяльності виражається у правозастосовному акті, який має виконавчу силу.* Судовий наказ та виконавчий напис видаються за результатами розгляду конкретної справи, їх зміст має відповідати законодавчим вимогам, а також вони одночасно є виконавчими документами.

8. *Відмова у вчиненні виконавчого напису чи видачі судового наказу оформлюється у відповідному акті.* Такими актами є постанова нотаріуса та ухвала суду, які можуть бути оскаржені.

Відмінними рисами судового наказу та виконавчого напису є такі: у нотаріальному процесі боржник не повідомляється про вчинення виконавчого напису та не має змоги надати свої заперечення; виконавчий напис вчиняється незалежно від місця проживання боржника, тоді як правила підсудності при видачі судового наказу мають бути обов'язково дотримані; виконавчий напис набирає законної сили відразу, а судовий наказ після спливу певного проміжку часу та за відсутності заперечень боржника; на відміну від судового наказу, який скасовується за заявою боржника тим же судом, що його видав, оскарження виконавчого напису здійснюється шляхом подання позову до стягувача.

Вищезазначені відмінності є проблемами нотаріального провадження, суттєво звужують обсяг прав боржника, необхідних для захисту від можливих зловживань стягувача у безспірних правовідносинах, та потребують вирішення як на науковому, так і на законодавчому рівнях. Існування вказаних недоліків є порушенням не лише принципів процесуального права, але й положень Конституції України в частині рівності перед законом, а також права знати свої права та обов'язки.

Список використаних джерел

1. Андрущенко Т. С. Процесуальні аспекти надання аліментному договору виконавчої сили. *Бюлетень Міністерства юстиції.* 2016. № 3. С. 20–25.

2. Безсмертна Н. Виконавчий напис як один із способів захисту суб'єктивних цивільних прав. *Юридичні науки.* 2007. № 74–76. С. 123–126.

3. Бережна І. Г. Місце виконавчого напису нотаріуса в системі нотаріальної форми захисту цивільних прав та інтересів юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців. *Європейські перспективи.* 2012. № 4(2). С. 22–27.

4. Великорода О. М. Правове регулювання наказного провадження в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник.* 2014. № 1(4). С. 76–83.

5. Вербіцька М. В. Наказне провадження у цивільному процесі України: дис. ... канд.

юрид. наук : 12.00.03 / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2011. 231 с.

6. Дика А. О. Процесуальні особливості видачі судового наказу та вчинення виконавчого напису нотаріуса. *Правові новели*. 2017. № 3. С. 56–64.

7. Желіховська Ю. Виконавчий напис як засіб захисту цивільних прав нотаріусом. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2011. № 5 (59). С. 157–160.

8. Комаров В. В., Баранкова В. В. Нотаріат в Україні : підруч. Харків : Право, 2011. 384 с.

9. Конституція України від 28.06.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. С. 141.

10. Марданов Д. А. Исполнительная надпись нотариуса как исполнительный документ. *Нотариус*. 2006. № 2. С. 7–9.

11. Нікітін Ю. В., Бичкова С. С., Чубенко А. Г. та ін. Нотаріат в Україні : навч. посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Нікітіна Ю. В. 4-е вид., допов. і перероб. Київ : ВНЗ «Національна академія управління», 2016. 586 с.

12. Нотаріат України. Кн. 1. Організація нотаріату з практикумом : підручник : у 3 кн. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., заслуженого юриста України С. Я. Фурси. 3-е вид., допов. і перероб. Київ : «Алерта», 2015. 484 с.

13. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>.

14. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 р. № 1404 – VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. С. 542.

15. Про затвердження переліку документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.06.1999 № 1172. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1172-99-%D0%BF#Text>.

16. Про затвердження переліку документів, на підставі яких вчиняються нотаріальні виконавчі написи на стягнення грошей і майна : постанова Ради Міністрів Української РСР від 31.08.1964 № 941. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/941-64-%D0%BF#Text>.

17. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 № 3425 – XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383.

18. Радзівська Л. К., Пасічник С. Г. Нотаріат в Україні : навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2000. 528 с.

19. Свідерська М. Порівняльна характеристика судового наказу, судового рішення та виконавчого напису нотаріуса. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 3–4. С. 117–119.

20. Серветник А. Г. Виконавчий напис нотаріуса: поняття та ознаки. *Теорія і практика правознавства*. 2017. Вип. 2 (12). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2017_2_7.

21. Серветник А. Г. Виконавчий напис нотаріуса як спосіб реалізації нотаріальної форм захисту цивільних прав: дис. ... д-ра філос. : 081 / НАВС. Київ, 2020. 242 с.

22. Теорія нотаріального процесу : науково-практ. посібник ; за заг. ред. С. Я. Фурси. Київ : Алерта ; Центр учбової літератури, 2012. 920 с.

23. Тертишніков В. І. Цивільний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар. Харків : Ксилон, 2006. 460 с.

24. Труфанова Ю. В., Голова В. М. Наказне провадження як спрощена форма розгляду цивільних справ. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. Вип. 2. С. 119–124.

25. Фурса С. Я., Щербак С. В., Євтушенко О. І. Цивільний процес України: проблеми і перспективи : науково-практ. посіб. Київ : Видавець Фурса С. Я., 2006. 448 с.

26. Цивільний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. С. Я. Фурси. Київ : Видавець Фурса С. Я. Серія «Процесуальні науки», 2006. 912 с.

27. Цивільний процесуальний кодекс України: у редакції Закону від 03.10.2017. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 48. ст.436.

28. Цивільний процес України. Академічний курс : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. С. Я. Фурси. Київ : Вид. Фурса С. Я.; КНТ, 2009. 610 с.

29. Яроцький В. Л., Борисова В. І., Спасибо-Фатєєва І. В. Приватноправові механізми здійснення та захисту суб'єктивних прав фізичних та юридичних осіб : монограф. ; за наук. ред. В. Л. Яроцького. Харків : Юрайт, 2013. 272 с.

Надійшла до редакції 16.09.2022

References

1. Andrushchenko, T. S. (2016) Protseualni aspekty nadannia alimentnomu dohovoru vykonavchoi syly [Procedural aspects of giving an alimony contract enforcement power]. *Biuletен Ministerstva yustytzii*. № 3, pp. 20–25. [in Ukr.].

2. Bezsmertna, N. (2007) Vykonavchyi napys yak odyn iz sposobiv zakhystu subiektyvnykh tsyvilnykh prav [Executive inscription as one of the methods of protection of subjective civil rights]. *Yurydychni nauky*. № 74–76, pp. 123–126. [in Ukr.].

3. Berezhna, I. H. (2012) Mistse vykonavchoho napysu notariusia v systemi notarialnoi formy zakhystu tsyvilnykh prav ta interesiv yurydychnykh osib ta fizychnykh osib – pidpriemstiv [The place of the executive inscription of the notary in the system of the notarial form of protection of civil rights and interests of legal entities and natural persons – entrepreneurs]. *Yevropeyski perspektivy*. № 4(2), pp. 22–27. [in Ukr.].

4. Velykoroda, O. M. (2014) Pravove rehuliuвання nakaznoho provadzhennia v Ukraini [Legal regulation of order proceedings in Ukraine]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*. № 1(4), pp. 76–83. [in Ukr.].
5. Verbitska, M. V. (2011) Nakazne provadzhennia u tsyvilnomu protsesi Ukrainiy [Injunctive proceedings in the civil process of Ukraine] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.03 / Lviv. nats. un-t im. Ivana Franka. Lviv, 231 p. [in Ukr.].
6. Dyka, A. O. (2017) Protsesualni osoblyvosti vydachi sudovoho nakazu ta vchynennia vykonavchoho napysu notariusa [Procedural features of issuing a court order and execution of a notary's executive inscription]. *Pravovi novely*. № 3, pp. 56–64. [in Ukr.].
7. Zhelikhovska, Yu. (2011) Vykonavchyi napys yak zasib zakhystu tsyvilnykh prav notariusom [Executive inscription as a means of protecting civil rights by a notary]. *Mala entsyklopediia notariusa*. № 5 (59), pp. 157–160. [in Ukr.].
8. Komarov, V. V., Barankova, V. V. (2011) Notariat v Ukraini [Notary in Ukraine] : pidruchnyk. Kharkiv : Pravo, 384 p. [in Ukr.].
9. Konstytutsiya Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR [Constitution of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1996. № 30. St. 141. [in Ukr.].
10. Mardanov, D. A. (2006) Ispolnitelnaya nadpis notariusa kak ispolnitelnyi dokument [Executive inscription of a notary as an executive document]. *Notarius*. № 2, pp. 7–9. [in Rus.].
11. Nikitin, Yu. V., Bychkova, S. S., Chubenko, A. H. ta in. (2016) Notariat v Ukraini [Notary in Ukraine]: navchalnyi posibnyk / za zah. red. dokt. yuryd. nauk, profesora Nikitina Yu. V. 4-e vyd., dop. i pererob. Kyiv : VNZ «Natsionalna akademiia upravlinnia», 586 p. [in Ukr.].
12. Notariat Ukrainy. Kn. 1. Orhanizatsiya notariatu z praktykumom [Notary of Ukraine. Book 1. Organization of a notary office with a practicum]: pidruchnyk u trokh knykh / za zah. red. d-ra yuryd. nauk, prof., zasluzhenoho yurysta Ukrainy S. Ya. Fursy. 3-ye vyd., dopovn. i pererobl. Kyiv : «Alerta», 2015. 484 p. [in Ukr.].
13. Poryadok vchynennia notarial'nykh diy notariusamy Ukrainy [Procedure for notarial acts by notaries of Ukraine] : zatv. nakazom M-va yustytysiy Ukrainy vid 22.02.2012 № 296/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>. [in Ukr.].
14. Pro vykonavche provadzhennia [On executive proceedings] : Zakon Ukrainy vid 02.06.2016. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. 2016. № 30, art. 542. [in Ukr.].
15. Pro zatverdzhennia pereliku dokumentiv, za yakymy stiahnennia zaborhovanosti provadytsia u bezspirnomu poriadku na pidstavi vykonavchykh napysiv notariusiv [On the approval of the list of documents, according to which debt collection is carried out in an undisputed manner on the basis of executive inscriptions of notaries] : hostanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29.06.1999 № 1172. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1172-99-%D0%BF#>. [in Ukr.].
16. Pro zatverdzhennia pereliku dokumentiv, na pidstavi yakykh vchyniautsia notarialni vykonavchi napysy na stiahnennia hroshei i maina [On the approval of the list of documents, on the basis of which notarial executive inscriptions are made for the collection of money and property] : Postanova Rady Ministriv Ukrainykoyi RSR vid 31.08.1964 № 941. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/941-64-%D0%BF#Text>. [in Ukr.].
17. Pro notariat [On notary] : Zakon Ukrainy vid 02.09.1993. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. 1993. № 39, art. 383. [in Ukr.].
18. Radziievska, L. K., Pasichnyk, S. H. (2000) Notariat v Ukraini [Notary in Ukraine] : navch. posib. Kyiv : Yurinkom Inter, 528 p. [in Ukr.].
19. Sviderska, M. (2005) Porivnialna kharakterystyka sudovoho nakazu, sudovoho rishennia ta vykonavchoho napysu notariusa [Comparative characteristics of a court order, a court decision, and a notary's executive inscription]. *Pidpriemnystvo, hospodarstvo ta pravo*. № 3–4, pp. 117–119. [in Ukr.].
20. Servetnyk, A. H. (2017) Vykonavchyi napys notariusa: poniattia ta oznaky [Executive inscription of a notary: concepts and features]. *Teoriia i praktyka pravoznavstva*. Issue. 2 (12). URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2017_2_7. [in Ukr.].
21. Servetnyk, A. H. (2020) Vykonavchyi napys notariusa yak sposib realizatsii notarialnoi formy zakhystu tsyvilnykh prav [Executive inscription of a notary as a way of implementing notarial forms of protection of civil rights]: dys. ... d-ra filos : 081 / NAVS. Kyiv, 242 p. [in Ukr.].
22. Teoriia notarialnoho protsesu [Theory of the notarial process] : nauk.-prakt. posib. / za zah. red. S. Ya. Fursy. Kyiv : Alerta; Tsentr uchbovoi literatury. 920 p. [in Ukr.].
23. Tertshnikov, V. I. (2006) Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Civil Procedure Code of Ukraine]: naukovopraktychnyi komentar. Kharkiv : Ksylon, 460 p. [in Ukr.].
24. Trufanova, Yu. V., Holova, V. M. (2020) Nakazne provadzhennia yak sproshchena forma rozghliadu tsyvilnykh sprav [Injunctive proceedings as a simplified form of consideration of civil cases]. *Aktualni problemy pravoznavstva*. Issue 2, pp. 119–124. [in Ukr.].
25. Fursa, S. Ya., Shcherbak, S. V., Yevtushenko, O. I. (2006) Tsyvilnyi protses Ukrainy: problemy i perspektyvy [Civil process of Ukraine: problems and prospects] : naukovoprakt. posib. Kyiv : Vydavets Fursa S. Ya., 448 p. [in Ukr.].
26. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Civil Procedure Code of Ukraine]: naukovopraktychnyi komentar : u 2 t. / za zah. red. S. Ya. Fursy. Kyiv : Vydavets Fursa S. Ia.; Seriya «Protsesualni nauky», 2006. 912 p. [in Ukr.].
27. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Civil Procedure Code of Ukraine] : u redaktsiyi Zakonu

vid 03.10.2017 № 2147-VIII. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. 2017, № 48, art. 436. [in Ukr.].

28. Tsyvilnyi protses Ukrainy. Akademichnyi kurs [Civil procedure of Ukraine. Academic course] : pidruch. dlia stud. yuryd. spets. vyshch. navch. zakl. / za red. S. Ya. Fursy. Kyiv : Vyd. Fursa S. Ya.; KNT, 2009. 610 p. [in Ukr.].

29. Yarotskyi, V. L., Borysova, V. I., Spasybo-Faticieva, I. V. (2013) Pryvatnopravovi mekhanizmy zdiisnennia ta zakhystu subiektyvnykh prav fizychnykh ta yurydychnykh osib [Private law mechanisms for exercising and protecting the subjective rights of individuals and legal entities]: monohraf. / za nauk. red. V. L. Yarotskoho. Kharkiv : Yurait, 272 p. [in Ukr.].

ABSTRACT

Maksym Salai. Comparative aspects of collection of undisputed debt in notary and judicial procedures. The article is devoted to the study of notary proceedings with execution of an executive writ and judicial injunctive proceedings. It has been established that they are carried out in the sphere of undisputed jurisdiction and are similar in essence.

Analyzing the legislation, the author focuses attention on commonality the legal purpose of such proceedings, the similarity of the grounds, conditions and procedure for execution of an executive writ and issuance of a court order. Such acts are executive documents at the same time, which further emphasizes their common direction.

Notary and injunctive proceedings are characterized by simplicity and documentation, they are carried out on the basis of evidence submitted by only one party – the debt collector. This gives reason to assert that the rights of the debtor are limited compared to the rights of the debt collector, which is especially evident in the legal consequences of the executed writ of execution and the issued court order. In contrast to the civil proceedings, which provides the possibility of equalizing the debtor's rights by submitting an application for cancellation of the court order, there is no similar mechanism in the notary process. In the opinion of the author, this state violates the principles of the Basic Law and procedural legislation.

Special attention is paid to the comparative characteristics of notary and injunctive proceedings, on the basis of which the author's vision of their common and distinctive features is formulated, as well as proposed ways of improving the legal regulation of the institution of the notary's executive inscription.

Keywords: debt collection, indisputability of debt, notary proceedings, executive inscription, injunctive proceedings, a court order.

УДК 343. 541

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-4-427-432

Вікторія СЕНЬКО®

викладач

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

АНАЛІЗ СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВOPУШЕННЯ ЗА СТАТТЕЮ 156-1 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Проаналізовано імплементацію в чинне законодавство України положень Ланцаротської Конвенції про захист дітей, ратифікованої ще в 2012 році. Найбільші зміни відбулися в розділі Особливої частини Кримінального кодексу України – «Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи». Кримінальний Кодекс України було доповнено статтею 156-1, якою встановлюється відповідальність за домагання дитини для сексуальних цілей тобто «трюмінг» – налагодження довірливих стосунків з дитиною (у тому числі в Інтернеті) з метою сексуального насильства над нею. Ці зміни до Кримінального кодексу України безумовно є позитивними та спрямованими на захист прав постраждалих від насильства.

Ключові слова: об'єкт кримінального правопорушення, об'єктивна сторона кримінального правопорушення, суб'єкт кримінального правопорушення, суб'єктивна сторона кримінального правопорушення, домагання дитини, дитяча порнографія, пропозиція зустрічі.

Постановка проблеми. В умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій питання сексуальної експлуатації дітей загалом та поширення порнографічних зображень неповнолітніх в Інтернеті набуло масштабів глобальної проблеми. Вона

© В. Сенько, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1161-1950>

vika.senko79@gmail.com